

Directory times; political images of the leading political figures of Ukrainian revolution from Vinnitsya region. The article is the Vinnitsya region historiography of 1917-1920.

Keywords: Central Advice, Getmanat, Podillya.

УДК 394 (477)

О.А. Коляструк

ІСТОРІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ В СУЧАСНІЙ ЗАХІДНІЙ НАУКОВІЙ ТРАДИЦІЇ

У статті йдеться про стан розвитку історії повсякденності на сучасному етапі в західній історіографії та її специфічні національні особливості (Німеччина, Італія, США, Англія та ін.).

Ключові слова: історія повсякденності, повсякденне життя, національна історіографія, мікроісторія, соціальна історія, культурна історія, приватна сфера, щоденні практики.

В останнє десятиліття в історико-культурологічній та соціально-гуманітарній літературі все частіше зустрічається термін «повсякденність». Раніше відкинута філософами як несправжня, повсякденність сьогодні стала об'єктом гуманітарно-наукової рефлексії. Це не випадково, на думку дослідників, і хоч цей конструкт прийшов до нас з повсякденного вжитку, саме він дозволяє «схопити» суб'єктивність – головне, що вирізняє людину від усіх інших істот. ... І сьогодні вираз «повсякденність», що раніше був профанним, все більше претендує на статус наукової категорії [1, с. 21].

Історія повсякденності як напрям зародилась у першій третині минулого століття у Франції, а до його завершення остаточно здобула визнання у переважній більшості європейських національних історіографій в Європі і за океаном, нині вона має потужний розвиток [2-6]. Оскільки в українській історіографії цей напрям новітніх досліджень лише набуває окреслень і статусу [7-13], а його становлення певною мірою відбувається під впливом досягнень зарубіжних істориків, вважаємо за необхідне здійснити короткий огляд його розвитку у останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст.

У Німеччині історія повсякденності (Alltagsgeschichte) як перспективний напрям антропологічно орієнтованої науки з 1990-х рр. вийшла за межі історії матеріальної культури, вивчення житла, харчування, одягу тощо. Її завдання – аналіз життєвого світу звичайних пересічних людей, їх щоденної поведінки і буденних переживань. Вона витримала досить гостру критику адептів «соціальної історичної науки» [14, с. 180-184]. Німецькі соціальні історики лайливо глузували зі спроб «повсякденників» знайти свою нішу в історичній науці Німеччини: Г.-У. Велер повторив слідом за Н. Еліасом, що напрям поки що «ні риба, ні м'ясо»; Ю. Кокка вважав її скороминущою «тенденцією», «настроєвою хвилиною». Таке ставлення виражало закономірний конфлікт шкіл. У 1980-ті рр. «історія повсякденності» цілком надавалася до критики, оскільки її молоді дослідники ще визначалися з предметом вивчення, методами дослідження і джерелами дослідницького забезпечення. Критики називали її неоригінальною дилетантською спробою підважити основні засади історичної професії. Натомість вже у 1992 р.в Ганновері на Національному конгресі істориків Німеччини була утворена окрема секція з історії повсякденності, що формально засвідчило інституювання нового напрямку, лідерами якого були А. Людтке, Х. Медик, р.Ван Дюлман та ін. Наукова спільнота склалась на основі ідеї консолідації різних напрямків соціальної історії з орієнтацією на її міждисциплінарність і порівняльний підхід. Конгрес визнав історію повсякденності науковим напрямком, що є свого роду «коректуванням історичної науки і дасть нові шанси для оцінки минулого». об'єктами вивчення стали окремі звичайні люди або їх групи, носії повсякденних інтересів, а через них – проблеми культури як способу розуміння повсякденного життя і поведінки у ньому [15]. Вже наступного року був налагоджений випуск періодичного видання «Історична антропологія. Культура. Суспільство. Повсякденність» у видавництві «Бойлау» за редакцією Ріхарда дан Дюльмана, Альфа Людтке, Ханса Медика і Міхаеля Міттерауера. Це видання маніфестувало «відкриття» історії «крізь призму життєвих обставин людей». Журнал охоче надавав свої сторінки антропологам, обговорюючи як «внутрішні» питання етнології, так і її стосунки з історією.

А. Людтке наполягав на розумінні історії «як багатошарового процесу, який відтворюється і, насамперед, трансформується тими, хто є водночас і об'єктами історії та її суб'єктами» [15, с. 99].

Г.-У. Велер пояснював популярність напрямку тим, що в ідеї вивчення маленької людини як антипода сильних світу цього, що завжди знаходились у центрі уваги історика, міститься скритий протест проти несправедливості, проти панування бюрократії в сучасному світі, проти втрати простої людяності й уваги один до одного. Можна також додати, що історична повсякденність дозволяє людині наблизитись до минулого, оцінити його адекватно, вжитися в нього, відчувти своє минуле [16].

У сучасній німецькій історіографії дуже часто зближують і навіть ідентифікують поняття «історія повсякденності» та «мікроісторія». Хоча це не є цілком вірним. Почасти для історика повсякденності мікроісторія є методом, натомість дослідницьким полем мікроісторії є історія повсякденності [17, с. 129-130]. З іншого боку в Німеччині поступово долається раніше припустиме ототожнення між «історією знизу» та «історією повсякденності».

в Італії проблематика повсякденної історії почала розроблятися у 1970-ті рр. під егідою наукової течії, що набула назви «мікроісторія». Її пов'язують з невеликою групою італійських істориків: Карло Гінзбург, Джованні Леві і Едоардо Гренді. Мікроісторія виникла як реакція на традиційну в Італії «риторичну» історію, історію-синтез, як протипага спрощеним уявленням про автоматизм суспільних процесів і тенденцій. За визнанням Е. Гренді, сильний вплив на формування цього напрямку мала соціальна антропологія [18, с. 291-294]. Тоді ж він відзначив внутрішню неоднорідність мікроісторії, оскільки теоретичні маніфести з'явилися багато пізніше і вирішальним моментом на перших етапах була дослідницька практика. Зазначимо, що термін «мікроісторія в Європі вперше вжив Фернан Бродель ще у 1960 р., щоправда, слово було застосоване мимохіть і в негативному контексті [19]. Потім воно з'явилося в романі французького критика Раймона Кено «Сині квіти» (1965; 1985). Р.Кено так само ієрархічно протиставив мікро- і макроісторії. Перша, за його викладом, виявилась не тільки набагато нижчою за «світову історію» або «загальну історію», але й ... навіть нижче за «історію подій» [20, с. 194]. Наприкінці 60-х рр. цей термін вжив мексиканський дослідник Л. Гонсалес-і-Гонсалес уже в серйозному смислі як підзаголовок книги про своє рідне село. Впродовж десятиліття значення і зміст поняття «мікроісторія» змінилися і остаточно звільнилися від негативного і конкретного образу дрібного, не вартого уваги, наче приватного залишку «великої» історії. З другої половини 70-х рр. термін *microstoria* став окреслювати новий науковий напрям.

З кінця 1970-х рр. насамперед в Італії, але також в США, у Франції та ФРН мікроісторія, раніше іронічно ототожнювана з «жалюгідними рештками» історії, перетворюється у новий спосіб дослідження і пізнання, що відкриває можливість проникнути у недосліджені галузі соціальної історії [20, с. 194-195]. На відміну від традиційної історії («погляд згори») дослідники цього напрямку зосередили увагу на історії соціальних низів, але не цілих класів, а малих груп чи навіть окремих родин, щоб зрозуміти їх «переживання історії», їх адаптацію до життєвих обставин чи політики державців. Тому в Італії історія повсякденності ідентифікувалась і як «історія знизу», і як мікроісторія. У контексті вивчення повсякденності йдеться не про суспільну історію як таку, а про щоденний досвід соціальних груп, про латентні важелі щоденної поведінки.

По-перше, мікроісторія була реакцією на один з різновидів соціальної історії, котра відтворювала модель економічної історії і користувалась кількісними методами, описуючи лише загальні тенденції без врахування розмаїття і специфіки локальних культур. По-друге, мікроісторія була свого роду відгуком на зближення з антропологією, остання пропонувала альтернативну модель – розширене вивчення казусів. Мікроскоп – принадна альтернатива телескопу, що дозволяла конкретним людям і локальному досвіду знову стати частиною історії [21]. По-третє, мікроісторія була відповіддю на зростаюче розчарування у так званій «метарозповіді» прогресу.

Молоді італійські історики, згуртувавшись навколо журналу «*Quaderni Storici*», розпочали видання серії «*Microstorie*». Надзвичайно важливо, що їх цікавили не стільки «середній зріз», не типовість, а виключність, унікальність. Вони звернули увагу не лише на поширене, стереотипне в історії, а й на випадкове, одиничне, приватне. Вивчення випадкового, на їх думку, дозволить відтворити множинні і гнучкі соціальні ідентичності, які виникають і

руйнуються під час взаємин (конкуренції, солідарності, об'єднання тощо). Тим самим вони прагнули встановити зв'язок між індивідуальною раціональністю і колективною ідентичністю [22, с. 31].

Знайомство з працями, виконаними за принципами мікроісторії, дозволяє відчутти в них не тільки наскрізний струмінь історичної антропології, а й цілі масиви матеріалів з історії повсякденності. Це закономірно, оскільки мікроісторики вдалися до методики детального розгляду історії низів, щоб з'ясувати історичне минуле крізь життя пересічної людини, отже, вони мали поцікавитись її побутом, предметно-речовим оточенням, щоденними практиками і звичками, її проживанням на тлі ідеології і політики, в контексті не тільки юридичних законів і приписів, а й стереотипів, легітимізованих звичкою поколінь.

Водночас уже перші праці мікроісториків виказали два істотних недоліки. Перший – пастка описовості, за висловом Ж. Ревеля, прагнення, щоб нічого не пропустити, зачепити все, що має стосунок до цілого. Другий – проблема репрезентативності досліджуваного об'єкта. Цілком очевидно, що не можна відтворити історію шляхом арифметичного складання певних «історій» об'єктів та індивідів. Але наскільки правильним є інший підхід: розкрити всю повноту історії через біографію того чи іншого представника класу, стану тощо? Як можна бути впевненим, що у житті саме даного індивідуума відбулись всі найважливіші процеси? [23].

мікроісторикам дорікали за побутописання, надмірну увагу до деталей. Серед учених точилась дискусія стосовно доцільності таких історичних студій. Дослідники вдалися до мікроаналізу, щоб, наче під збільшувальним склом, роздивитися істотні особливості досліджуваного явища. Дж. Леві підкреслював, що вивчення проблеми на мікрорівні зовсім не свідчить про масштаб проблеми. Навпаки, мікроаналіз дозволяє побачити переломлення загальних процесів у «певній точці реального життя». «мікроісторія означає не розглядання дрібниць, а розгляд у подробицях».

Упродовж 1990-х рр. у багатьох дослідженнях вказувалось на наявність в італійській мікроісторії двох різних напрямків: «соціального» підходу і відмінного від нього, «культурного». виникло два типи мікроісториків: одні цікавились переважно соціальною конституціоналізацією історичних об'єктів, а інші – вписуванням їх у культурний контекст. Таке протиставлення вперше проявилось, на думку Альберто Банті, у праці Карло Гінзбурга «Морелі, Фрейд і Шерлок Холмс: докази і науковий метод». Як зазначав А. Банті, обидві течії мікроісторії мали стосунок до малих об'єктів дослідження, але методи і цілі у них різні [24]. Через три роки Едоардо Гренді також вказав на існування двох напрямків в мікроісторії [18].

Отже, італійські мікроісторики, як і їхні французькі чи німецькі колеги, об'єктивно доклалися до становлення європейської традиції вивчення повсякденної історії.

під впливом європейської «нової історії» в США склалось кілька підходів з приводу того, як слід писати історію повсякдення. Низка істориків розуміли під повсякденністю переважно сферу приватного життя, що охоплює питання сім'ї, домашнього побуту, виховання дітей, дозвілля, товариських стосунків, кола спілкування і взаємин [25]. Інші насамперед розглядали життя трудове, ті моделі поведінки і стосунків, що виникли на робочому місці [26]. найцікавішим і найдинамічнішим напрямом радянських студій в англомовній історіографії стало вивчення повсякденних культурних практик радянського суспільства, зокрема сталінізму. Проблеми приватної сфери загалом, повсякденного життя в умовах радянського суспільного ладу вивчали такі дослідники, як Шейла Фіцпатрік, Рональд Суні, Левіс С'егельбаум та ін. [27-29]. Одним з найбільш цікавих питань для істориків-повсякденників є взаємозв'язок між приватними й публічними практиками. Сталінізм у своєму повсякденному вимірі передбачав такі специфічні практики як щохвилине самоспостереження та самоконтроль, публічне визнання вини, громадське обговорення чийогось приватного життя. За радянського режиму люди публічно мусили говорити речі, які вважали брехнею, і обговорювати «правду» в приватному житті. Звертання до влади зі скаргами, доносами, проханнями, тобто перенесення до громадської сфери особистих життєвих ситуацій, було частиною повсякденного репертуару радянських громадян у боротьбі з життєвими труднощами, оскільки інші способи вирішення проблем у сталінський період були недовіреними. Дослідники повсякденності в умовах тоталітарних режимів часто зосереджувались на активному чи пасивному опорі режиму [30]. Дослідниця Д. Вірлінг наполягала на виокремленні проблеми насилля в повсякденності. Вона висловила думку про те, що повсякденність стає свого роду bastionом простої людини проти

всього загрозливого насилля державної влади. Адже влада виступає не тільки як система норм, настанов і приписів, які регламентують повсякденне життя, але й як соціальна практика. Традиційна формула, за якою людина підкорена системі, пояснюється здатністю влади за допомогою економічних і соціально-політичних інститутів здійснювати експансію, тобто інтегрувати суспільство в єдиний монолітний організм. Такий погляд на природу насилля є панівним в історичній науці, лише зрідка враховується його інший бік: ставши заручником державної влади, людина поступово стає гарантом її внутрішньої стабільності і функціонування. Втім, така характеристика є вкрай важливою для розкриття феномену тоталітаризму [31, с. 248]. Отже, історія повсякденності змінює оптику бачення минулого, відповідно, і його оцінювання і тлумачення. Такий поворот в історіографії відповідав логіці розвитку науки.

Не випадково в Чиказькому університеті ще у 80-х рр. ХХ ст. професором Ш. Фіцпатрік був організований семінар досліджень російської радянської історії, за результатами його напрацювань був започаткований цикл видань у цьому жанрі. У концепції Ш. Фіцпатрік історія повсякденності окреслена як феноменальна «життєво-ужиткова практика», що включає форми поведінки, стратегії виживання та просування, якими користуються люди в специфічних соціально-політичних умовах, котрі виникли внаслідок бруталного втручання держави в усі сфери життя [32, с. 7]. До кола тем, що дають можливість розкрити повсякденні практики радянських людей за сталінського режиму, дослідниця включила торгівлю, подорожі, свята, анекдоти, пошук квартири, отримання освіти / роботи, просування по службі, налагоджування зв'язків і придбання покровителів, укладання шлюбу і виховання дітей, скарги і доноси, голосування і спроби уникнути впливу ворогів. Таким чином, у полі аналізу опинилися аспекти як суто приватного, особистого, навіть внутрішнього світу людини, так і офіційного, публічного, не тільки дозвілєвого, а й виробничо-професійного і суспільно-громадянського характеру. Насправді монографії Ш. Фіцпатрік про звичайне життя радянських людей у «надзвичайних умовах» [32-33] засвідчили значно ширше розуміння нею цього нового напрямку в історичній науці. Дослідниця доводить, що радянська повсякденність 1920-1930-х рр. визначалась передусім державою, її ідеологією, соціально-економічною та національно-культурною політикою. Традиційні ментальні чинники формування повсякденних практик були блоковані державою і з часом скореговані у процесі формування homo sovieticus [32, с. 275]. Зауважимо, що піонерські роботи американських учених про радянську повсякденність сталінської пори не тільки помітно захопили розвиток напрямку в перебудовній і постперебудовній Російській Федерації, а й визначили його основну тематику і коло проблем.

з 1980-х рр. на Заході успішно розвивається історія приватного життя («privacy»), серед фундаментальних праць п'ятитомна французька «Історія приватного життя», цей напрям виник в 1960-і рр. з історії тематики сім'ї. За виразом Т.Харевен, історико-сімейні дослідження – це «нанизування розсипаних перлів на нитку», за допомогою якої можна реконструювати «килим соціальних змін». Вивчення приватного життя ведеться по двох головних аспектах: ритуальне оформлення і правове регулювання актів приватного життя і стиль повсякденного життя.

Варто відзначити, що в Англії історія повсякденності також має доволі потужну традицію, у межах якої серія книг подружжя Квеннеллів посідає досить значне місце. Квеннелли розпочали свою діяльність з 1917 р., їх твори не підлягали марксистському розумінню історії. крім того, автори не були професійними істориками: Марджорі Кортні Квеннелл була художницею, а Чарльз Генріх Борн Квеннелл – архітектором. Через це їх книгам не надавалось значення (втім, як і працям Віолле-ле-Дюка, котрий теж був архітектором). Квеннелли прагнули донести до молодого покоління історичне минуле своєї країни, вони намагались сформулювати відповідне ставлення саме у цьому середовищі. Показовою у цьому разі є доля їх сина, відомого літературознавця, письменника і поета сера Пітера Квеннелла (1905-1993), чия освіта почалась з книг батьків. У 50-60-ті рр. він сам працював над історією повсякдення ХІХ ст.: його біографії Чосера, Шекспіра, Байрона, Шеллі і багатьох інших великих англійців визнані кращими в англійському літературознавстві. П. Квеннелл завжди приділяв увагу повсякденним аспектам життя своїх героїв, що додавало їм живості та яскравості, показувало їх живими людьми.

Після другої світової війни у Великій Британії спеціальне дослідження повсякденності почало здійснюватися в межах історії робітничого класу. Піонером тут виступив у 60-ті рр. Е. Томпсон з монографією «Формування робітничого класу», де приділив багато уваги

повсякденному життєвому світу простого робітника, спробував реконструювати його поведінкові норми. Значний імпульс розвитку вивченню повсякденності надав науково-дослідний рух «History Workshop». Починаючи з 1966 р. на підставі нарративних джерел оксфордські студенти досліджували повсякденність промислових робітників та її роль у соціальній боротьбі. Більше того, дослідження повсякденності стало здійснюватися в формі усних опитувань, завдяки чому вже в 1971 р. було створене товариство з вивчення усної історії («Oral History»).

Така практика вивчення недавнього минулого («на відстані» одного покоління) шляхом інтерв'ювання свідків набула поширення у багатьох європейських країнах. Змістом «усної історії» є опитування свідків епохи. У них беруть інтерв'ю з метою довідатись, як вони сприймали своє життя під час різних режимів, у різних політичних, економічних і соціальних умовах. Такі суб'єктивні джерела сприяли не реконструкції фактів, а реконструкції сприймання минулого і формування їх пам'яті. У центрі уваги дослідників знаходиться «життєвий досвід».

У Швеції 1978 р. С. Ліндквіст опублікував книгу «Копай, де стоїш», яка стала свого роду біблією по вивченню повсякденних умов праці. С. Лінквіст базувався на вивченні життєвих умов робітників цементної промисловості. У монографії подані практичні приклади роботи з листами, спогадами [34, с.148].

Так у межах «нової історичної науки» сформувалася історія повсякденності як один з дослідницьких напрямків. Поруч з загальним магістральним напрямом написання тотальної історії в європейській історіографії нерідко додавались супутні причини, зумовлені як науковими, так і суспільними чинниками: у Німеччині – це «неповнота» соціальної історії, в Італії – загальнодемократичні настрої суспільства, в Британії – переосмислення можливостей джерел.

Багатоманітність ідей, які ніс із собою новий (порівняно з броделівським, що був зосереджений на ментальності) підхід до повсякденності, визначалась контекстом його виникнення – епохою постструктуралістського виклику гуманітарним знанням з його цікавістю до мови, критикою текстоцентризму, пошуком образів іншого і толерантного визнання цього іншого. Спільним для двох підходів до повсякденності – і наміченого Ф. Броделем, і пропонованого мікроісториками – було нове розуміння минулого як історії знизу, історії зсередини, що надало голос маленькій людині як незвичайній, так і пересічній. Наслідком цього стало подолання снобізму стосовно маргіналів суспільства (злочинців, інакомислячих, представників сексуальних меншин тощо). Два підходи об'єднує також міждисциплінарність (зв'язок із соціологією, психологією, етнологією, культурологією тощо). Обидва передбачають – хоч і на різних рівнях (макроісторичному і мікроісторичному) – увагу до символіки повсякденного життя. Врешті дослідники обох напрямків визнали, що людина минулого не була схожою на людину сьогодення, вивчення цієї несхожості є шляхом до розуміння механізмів соціопсихологічних змін. У світовій науці продовжують співіснувати обидва розуміння історії повсякденності – і як реконструкції ментального макроконтраксту подієвої історії, і як реалізації прийомів мікроісторичного аналізу [31, с. 248].

Таким чином, станом на початок XXI ст. історія повсякденності як самостійний напрям наукових досліджень у західноєвропейській історіографії не викликає заперечень. Втім її становище має низку особливостей.

По-перше, й до сьогодні зберігається певна концептуальна і термінологічна невизначеність самої історії повсякденності та нечіткість її меж і взаємин з іншими близькими течіями в сучасній історіографії. Більшість дослідників визнають, що історія повсякденності завдячує своїй появі історико-антропологічному лону, є її від брунькуванням. Втім трапляються, з одного боку, їх протиставлення, а з іншого, пряме ототожнення і паралелізм. Ще складнішими є інституційні взаємини історії повсякденності з такими течіями сучасної історичної науки, як історія приватного життя, нова культурна історія, мікроісторія, історія знизу, історія ментальностей, усна історія тощо.

По-друге, предметне становище об'єкту повсякденної історії спонукає міждисциплінарні контакти і запозичення. У зв'язку із цим можна виокремити такі три специфічні напрями дослідження повсякденності: 1) історико-антропологічний (Ж. Ле Гофф, А.Я. Гуревич та ін.); 2) соціолого-феноменологічний (А. Шюц, П. Бергер, Т. Лукман, І. Гоффман, Л. Юнін); 3) культурно-семіотичним (Ю.М. Лотман, В.В. Іванов, В.Н. Топоров, Б.А. Успенський та ін.).

По-третє, строкате і численне розмаїття досліджень відбувається на двох рівнях: концептуально-теоретичному (методологічному) і конкретно-історичному. Останній значно переважає як за кількістю праць, так і за тематикою досліджень.

По-четверте, предметні окреслення й методологія історії повсякденності мають свої особливості у кожній з національних шкіл, що пристали на визнання повсякденності як об'єкту історичного аналізу. Це зумовлене низкою чинників: загальним розвитком тієї чи іншої національної історіографії, станом її сучасного розвитку; наявністю науково-дослідних традицій, шкіл і центрів; загальним рівнем розвитку суспільства і станом його світоглядних, громадянських і гуманітарних, запитів; забезпеченістю науково-інтелектуальними силами; наявністю особистості(-ей), що здатна(-і) на роль лідера, засновника, організатора, натхненника.

Сучасному етапу вивчення повсякденності притаманні такі тенденції: а) прагнення пов'язати повсякденність як мікроісторичний рівень життя з макроісторією (економікою, політикою, рівнем розвитку техніки тощо) і показати їх взаємодію; б) відмова від самоцінного побутописання; в) звернення до ментального рівня повсякденного життя, до ідеалів, стереотипів свідомості, ціннісних орієнтацій; г) розкриття культурних смислів побутових речей, одягу, форм і формул поведінки, спілкування; д) тяжіння до синтезованого розкриття повсякденності з опертям на семіотичне, естетичне, культурологічне вивчення повсякденності.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Касавин И. Т., Щавелев С. П. Анализ повседневности. – М., 2004.
2. David I. Hoffman. Stalinist values: The Cultural Norms of Soviet Modernity (1917-1941), Ithaca and London, 2003.
3. Devies Sarah. Popular Opinion in Stalin's Russia: Terror, propaganda and dissent, 1934-1941, Cambridge, 1997.
4. Moshe Lewin, The Making of Soviet System: Essays in the Social History of Interwar Russia New York, 1985.
5. Wendy Z. Goldman, Women, the State, and Revolution: Soviet Family Police and Social life, 1917-1936. – New York, 1993.
6. Lynne Viola, Introduction in Contending with Stalinism: Soviet Power and Popular Resistens in the 1930s. – Ithaca, 2002. – P. 9-13.
7. Васильчук Г.М. Вивчення «радянської повсякденності» 20-30-х років сучасними російськими істориками: проблеми теорії та методології дослідження // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. – Зб. ст. – Вип. 11. – К.: ПУ НАНУ, 2007. – С. 102-111.
8. Гогохія Н.Т. Якісні методи дослідження у вивченні радянської повсякденності 1920-30-х рр. // Вісник Луганського національного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка. – 2007. – №23. – С. 109-114.
9. Головка В. «Риба та м'ясо» історії повсякденності: теоретичні засади напряму // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Міжвідомчий збірник наук. пр. – Вип. 17. – К.: ІУ НАНУ, 2007. – 494 с.
10. Коляструк О.А. предмет історії повсякденності: історіографічний огляд його становлення у зарубіжній та вітчизняній історичній науці // український історичний журнал. – 2007. – №1. – С. 174-184.
11. Куновська О. Quo vadis «Історія повсякдення»? // Історіографічні дослідження в Україні. – К.: НАН України. Ін-т історії України, 2008. – Вип. 18. – 488 с. – С. 21-30.
12. Удод О. Методологічні проблеми історії повсякденності // Матеріали V Міжнародного конгресу українців / 26-30 серпня 2002 р., м. Чернівці. – Історія. – Ч. 2. – Чернівці: «Рута», 2004. – 639 с. – С. 381-385.
13. Удод О.А. Історія повсякденності: проблеми методології та джерелознавства // Історія в школах України. – К., 2005. – №4. – С. 40-45.
14. Оболенская С.В. «История повседневности» в историографии ФРГ // Одиссей. Человек в истории. – М., 1990. – С. 180-196.
15. Людтке А. Что такое история повседневности? Ее достижения и перспективы в Германии // Социальная история: Ежегодник. 1998/1999. – М., 1999. – С. 77-100.
16. Гатаева Б.Т. Концепции повседневности в зарубежной культурологии // Россия – Запад – Восток: компаративные проблемы современной философии // Философская антропология. – 2004.
17. Оболенская С. В. Некто Йозеф Шеффер, солдат гитлеровского вермахта // Одиссей. Человек в истории. 1996. – М., 1996. – С. 128-147; 18. Гренди Э. Еще раз о микроистории // Казус. Индивидуальное и уникальное в истории – 1996. – Вып. 1. – М., 1997. – С. 291-302.
19. Гинзбург К. Микроистория: две-три вещи, которые я о ней знаю // Современные методы преподавания новейшей истории. – М., 1996. – С. 207-235.

20. Медик Ханс. Микроистория // Thesis. – 1994. – Вып.4. – С. 193-202.
21. Леви Дж. К вопросу о микроистории // Современные методы преподавания новейшей истории. – М., 1996. – С. 167-190.
22. Лелеко В.Д. Пространство повседневности в европейской культуре. – СПб.: СПГУКИ, 2002. – 320 с.
23. Филлюшкин А.И. Историческая антропология // <http://www.novist20w.narod.ru/>.
24. Черутти Симона. Микроистория: социальные стосунки проти культурних моделей? / Cherutti S. Microhistory: Social Relations versus Cultural Models? / Between Sociology and History. Essays on Microhistory, Collective Action, and Nation-Building / Ed. by A.-M. Castrén, M.Lonkila, M.Peltonen. – Helsinki, 2004. – P.17-50.
25. A History of Private Life. IV: From the Fires of revolution to the Great War. – Cambridge, 1990.
26. The History of Everyday Life. Reconstruction Historical Experience and Ways Life. – Princeton, 1995.
27. Siegelbaum L., Sokolov A. Stalinism as a way of life: A narrative in documents. – London, New Haven: Yale University Press, 2000.
28. Fitzpatrick S. Private and public practices // Stalinism: New directions / Ed. by S. Fitzpatrick. – New York, London: Routledge, 2000.
29. Suny R. G. Reading Russia and the Soviet Union in the twenties century: How the ‘West’ wrote its history of the USSR // The Cambridge history of Russia. – Vol. III: The twenties century / Ed. by R. G. Suny. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – P. 57-64.
30. Peukert D.J.K. Inside Nazi Germany. Conformity, Opposition, and Racism in Everyday Life. – New Haven, 1987.
31. Методологические проблемы истории. – Мн., 2006.
32. Фицпатрик Ш. Повседневный сталинизм. Социальная история Советской России в 30-е годы: город / пер. с англ. Л.Ю.Пантина. – 2-е изд. – М.: РОССПЭН, 2008. – 336 с.
33. Фицпатрик Ш. Сталинские крестьяне. Социальная история Советской России в 30-е годы: деревня. – М.: РОССПЭН, 2001. – 341 с.
34. Курьянович А.В. история повседневности как характерная черта мировой исторической науки во второй половине XX в. // Теоретико-методологические проблемы исторического познания: Материалы к межд. науч. конф./ Под ред В.Н.Сидорцова, В.С.Кошелева, Я.С.Яскевич: В 2 т. – Мн.: РИВШ БГУ, 2000. – Т.1. – 201 с. – С.147-150.

Коляструк О.А. ИСТОРИЯ ПОВСЕДНЕВНОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ ЗАПАДНОЙ НАУЧНОЙ ТРАДИЦИИ.

В статье речь идет о состоянии развития истории повседневности на современном этапе в западной историографии и ее специфические национальные особенности (Германия, Италия, США, Англия и др.).

Ключевые слова: история повседневности, повседневная жизнь, национальная историография, микроистория, социальная история, культурная история, частная сфера, повседневные практики.

Kolyastruk O.A. HISTORY OF EVERYDAY LIFE IN THE CONTEMPORARY WESTERN SCIENTIFIC TRADITION.

The article is dedicated to showing the status of the daily life in the contemporary western scientific tradition and specifically peculiarities (Germania, Italia, USA, England and other).

Keywords: history of everyday life, everyday life, national historiography, mikrohistory, social history, cultural history, private sphere, everyday practice.